

1989 Far funnet etter 63 år

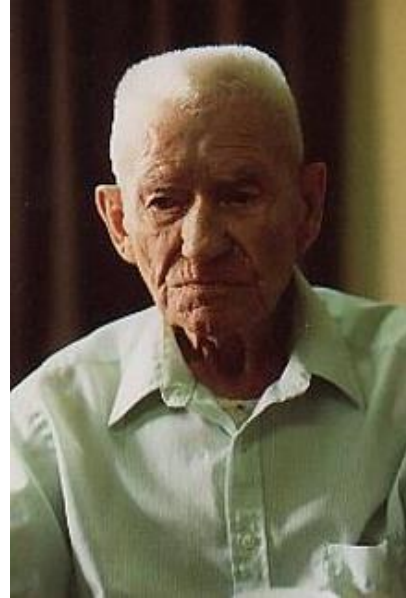
Pensjonert journalist i Adresseavisen, Per Jevne, forteller om en sak han løste i 1989, med fjerne aner til Skatval og Ranheim. Det begynte med en liten annonse i Adresseavisen i september samme år, og teksten lød slik: *Etterlysning. Norges Røde Kors ønsker å komme i forb. m. el motta oppl. fra slektninger eller noen som kjenner Trygve (Tom) Johnsen, født 24.2.1897 (hustru Hilde) fra et sted ved Trondheim (Setervoll).*

En telefon til Norges Røde Kors i Trondheim ga et slags svar. Etterlysningen var kommet fra Røde Kors oppe i den lille byen Whitehorse i Yukon i Canada, langt nord og vest i landet, faktisk rett øst av Anchorage i Alaska. På aldershjemmet der bodde en 92 år gammel mann som kalte seg Tom Johnsen og som skulle være fra Norge et sted. Sykepleierne snakket med mannen for å få opplysninger om hans bakgrunn, da de forsto at han kanskje ikke hadde så lenge igjen å leve. Hvem var han egentlig? Hvor kom han fra? Søkte han sine røtter? Pleierne fikk etter mange samtaler frem at hans kones navn var Hilde, mannens fødselsdato, og at han skulle komme fra et sted som het Setervoll ved Trondheim. Setervoll? Per Jevne hadde aldri hørt om Setervoll ved Trondheim, og tok en telefon til Norges Røde Kors, senere til kanadisk Røde Kors, og videre til aldershjemmet i Whitehorse. Kanskje hadde de andre opplysninger der? Men, nei. Det var alt de kunne varte opp med, bortsett fra at denne Tom Johnsen skulle ha forlatt Norge i 1926.

Per Jevne på Tiller kirkegård 9. juni 2020. Urnen etter hovedpersonen, er også i denne graven her

Per Jevne skrev en artikkel i avisen om den gamle mannen borte i Yukon. Kanskje noen lesere visste hvem denne Joe Trygve Johnsen var? Samme dag artikkelen sto i avisen ringte telefonen på journalistens kontor. En kvinne spurte om det var han som hadde skrevet artikkelen. Ja, visste hun kanskje hvem mannen var? «Ja», svarte kvinnen. «Det er faren min. Faren vår. Jeg heter Nelly Saksvik, og jeg og de to brødrene mine, Thorleif og Helge, har i 63 år lurt på hvor det ble av faren vår, som dro ut i 1926 for å tjene penger og sende bud på oss. Vi hørte aldri noe fra ham etter at han dro. Han bare forsvant. Og nå, plutselig, dukker han opp i avisens spalter. Faren vår er funnet!». Nelly Saksvik døde 25. mai 2010. Thorleif Sætervold døde 12. november 1989.

Til venstre: Ungdomsbilde av Trygve. Til høyre: Trygve fra 1989

Man blir litt satt ut av slike opplysninger. Blir stum noen sekunder. Men så klarer en å hente seg inn, og ber om resten av historien, eller i alle fall det de vet. Jo, Tom Johnsen het egentlig Trygve. Han kom ikke fra Setervoll, men han het Sætervold og kom fra Ranheim ved Trondheim. Han giftet seg med Hilda Oline Valstad (1900-1966) fra Skatval, datter til Hanna og Ole Valstad. I 1926 bestemte Trygve seg for å dra til Canada og få seg jobb, tjene penger og sende bud på kona Hilda og de tre barna så snart han hadde tjent nok til billettene deres. Han tok for letthets skyld navnet Joe Johnsen der borte.

Penger kom aldri hjem. Og årsaken kom for en dag, men først etter at de tre barna denne septemberdagen i 1989 fikk snakke med sin far Trygve i Whitehorse. Samtalen med den gamle mannen gikk ikke så lett, norsken hans var gått delvis i glemmeboken, men de klarte likevel å få til en noenlunde bra samtale med gamle far, en samtale preget av smil og mange tårer. Men de fikk snakke med far, og det gjorde godt.

Barna til Trygve, f.v: Helge Sætervold, Nelly (g. Saksvik) og Thorleif Sætervold

Og det pussige var at de tre barna alltid møttes en gang i året på morens fødselsdag for å minnes henne. Moren var for lengst gått bort, men på den årlige dagen i september møttes de som vanlig, og dette var samme dag artikkelen om den gamle mannen i Yukon sto på trykk! Hvilket sammentreff?

Helge, eldstebarnet, fulgte sin far til jernbanestasjonen den dagen i 1926 da han dro til Canada. Helge var da seks år, og han fortalte at han selvsagt husket dagen godt. Men hvorfor kom aldri pengene hjem til mor Hilde? Sendte han penger hjem? Jo da, gamle Trygve forklarte i telefonsamtalen med barna at han en gang hadde sendt penger til Norge med en kamerat som dro hjem, men pengene ble underslått og Hilda mottok aldri reisepenger. En gang ble han sporet opp av Frelsesarmeen, men brevvekslingen stoppet og Trygve ”forsvant” nok en gang. Hilda og de tre barna hørte ikke noe mer fra Trygve. Han ga ikke lyd fra seg. Ble bare borte i det store landet.

Adresseavisen bestemte seg for at gutten som fulgte pappa til jernbanestasjonen i 1926 skulle få møte sin far igjen, og bestilte billetter. SAS sponset den gode historien. Fly til Anchorage i Alaska og deretter leiebil i 15 timer tvers over delstaten og til Whitehorse, sammen med fotograf Inge Ove Tysnes fra Norsk ukeblad, som også ville ha saken sammen med avisen. Og aldershjemmet fikk vite at de ville ankomme ganske snart. De følte at det kanskje hastet. I Whitehorse tok de inn på stedets hotell en formiddag i oktober, og ringte til aldershjemmet og sa at de var ankommet. Helge hadde med seg sin kone Ella og barnebarnet Hege, Trygves oldebarn, og alle var selvsagt spente på møtet med den gamle mannen. To sykepleiere fra aldershjemmet kom til Westmark Hotel med Trygve, og pleierne var tydelig preget av dette spesielle gjensynet som skulle skje. De snufset, øynene var blanke. Trygve var iført en solid jakke og en grønn strikkelue, og et lite norsk flagg stakk opp fra brystlommen hans. Far og sønn ble stående tre-fire meter fra hverandre i hotellresepsjonen og se på hverandre noen sekunder. De to pleierne gråt åpenlyst. Omsider gikk Helge et par skritt frem og sa: - *Hei, pappa.* - *Hei Helge,* svarte pappa Trygve, og stavret seg fremover mellom de to pleierne. Og far og sønn tok omkring hverandre. Lenge ble det ikke sagt noe. Far og sønn bare holdt omkring hverandre. Da var det flere som gråt.

Etter at far og sønn og oldebarn hadde hilst på hverandre i hotellresepsjonen, gikk de sammen med de to pleierne inn i restauranten og satte seg ved kaffebordet. Tom tok av seg den grønne strikkeluen og

Fotograf Inge Ove Tysnes (selvportrett)

*Far Trygve møter sin sønn Helge etter 63 år
(foto: Inge Ove Tysnes)*

satte seg ved siden av sin sønn. Helge satte seg tett opp til sin far og bare stirret på ham lenge, uten å si noe. Hva skal man si til sin far, 63 år etter at han dro fra Trondheim? Men så kom det fra Helge: - «*Har du hatt det bra, far?*» - «*Oh yes*», sa den gamle stille. Men kanskje ikke alltid så bra? - «*Men det var da ikke så kaldt på Ranheim som det er her i Yukon*», sa sønnen Helge i et forsøk på å få i gang en samtale. Tom Johnsen svarte ikke med det samme. Det var kanskje ikke så lett å forstå Helge, som bare snakket norsk. Selv husket Tom knapt sitt morsmål, svarene kom på engelsk. Han var tydelig preget av alderen og hadde ikke alltid like lett for å føre en samtale. «*Det har vært et tøft liv*», kom det omsider fra Tom på engelsk. «*Jeg skulle aldri ha dratt. I was a fool who left. Men her i Whitehorse har det vært godt å leve*». Samtalen stoppet opp en stund. Helge visste ikke riktig hva han skulle si der han satt ved siden av sin gamle far. Han griper farens hånd og holder den forsiktig. Tom Johnsen kastet et skrått blick på sønnen og smilte lett. Helge så på farens knudrete hånd og sa: «*Du har fått deg en blånæggel, far!*» - «*Oh yes*», lo den gamle og studerte tommelfingeren sin. «*Det er den hammeren, you know*».

Mor Hilde Oline Valstad satt tilbake med alt ansvaret

De to, far og sønn, fikk fire dager sammen, og Helge fikk vite at pleierne hadde brukt flere år på å lirke opplysninger ut av den gamle nordmannen. Og Trygve forsikret Helge og oldebarnet at han minnes også barna Nelly og Thorleif. Og kona Hilde. Minnene fra Ranheim kom, og Tom Johnsen fortalte også om livet i Canada, som ikke alltid var så bra, selv om han mente at de siste årene i Whitehorse var gode. Engelsk kunne han ikke da han kom dit, jobbene var elendige og dårlig betalt, en gang havnet han i en skogsleir, der de bare snakket fransk. Han forsto ikke ett ord. Nå snakket han knapt norsk. Besøket tok omsider slutt. For far og sønn, kone og oldebarn ble det minnerikt møte. Helge og Trygve fikk snakket om så mye. Kort tid etter at Helge kom hjem, døde faren Trygve 5. november. Han ble kremert, urnen ble sendt til Trondheim og satt ned på Tiller kirkegård, bare noen hundre meter unna Helges bolig.

Han døde på vei til farens grav....

Mange år etter at de kom tilbake fra Canada, traff Per Jevne kona til Helge, Ella. Hun kunne fortelle at Helge hver dag gikk de få hundre meterne hjemmefra og opp til Tiller kirkegård, der han tilbrakte sin daglige halvtime ved farens grav, i en stille samtale. Men en dag (30. mai 2004) kom ikke Helge hjem etter morgenturen til kirkegården. «Jeg gikk for å se etter ham», fortalte Ella. «De fant ham, død, liggende ikke langt fra farens gravstøtte!»

Trondheim 10. juni 2020

Bak f. v: Malin Pettersen Sem (kjæreste med Mathias), Mathias Saksvik Baar (tippoldebarn) og Ulrik Saksvik Baar (tippoldebarn) Foran f.v: Hilde Saksvik (oldebarn), Per Sætervold (barnebarn), Bjørg Saksvik (kona til Knut Åge) og Knut Åge Saksvik (barnebarn)

Så langt Per Jevnes historie. Nå i 2020 har en del opplysninger kommet til og en del spørsmål stilt, slik det vel alltid gjør med slike saker, men vi lar det bli med dette. Tiden var en annen, det var forhold en aldri snakket om. For familiene Sætervold og Saksvik, har nok spørsmålene og svarene også variert. Deres bestefar, oldefar og tippoldefar gikk også på sin måte *ut av tiden*.